

Työ- ja elinkeinoministeriölle

16.8.2024

Asia: VN/24207/2023 Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle ulkomaalaislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Pakolaisneuvonta ry:n lausunto

Pakolaisneuvonta kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

**Antaako sääntelyehdotus riittävän pitkän suoja-ajan etsiä uusi työpaikka?
Does the proposed regulation provide a sufficiently long term of protection for holders of work-based residence permits to find a new job?**

Ei / No

**Perustelut vastaukselle ja muut mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta
Statement of reasons for the response and other possible comments on the proposed regulation**

Ehdotetulle säädökselle, jonka mukaan henkilön, jonka työsuhde loppuu on poistuttava maasta ellei hän ole määräajassa solminut uutta työsuhdetta ei ole esitetty perusteluita. Ehdotetut määräajat (3 tai 6 kuukautta) ovat liian lyhyitä – esimerkiksi jo ottaen huomioon rekrytointiprosessien kesto. Myöskään ehdotettu erottelu kolmen tai kuuden kuukauden määräaikaan ei ole perusteltua.

Työnantajan ilmoittamisvelvollisuus, kun työntekijän työt loppuvat, ja siihen liitettävä sanktion uhka / Employer's obligation to notify when the employee's work ends and the related threat of sanction

Ehdotuksen jatkovalmistelussa tulee selvittää ja selventää mitkä ovat ehdotuksen hyödyt ja toisaalta mitä haittoja ehdotuksiin sisältyy, mukaan lukien riskit. Ehdotus voi vastoin sen tavoitteita lisätä työntekijöiden hyväksikäyttöä ja muun muassa uhkaamista irtisanomisella ja oleskeluluvan perumisella.

Ilmoitusvelvollisuus on myös omiaan lisäämään byrokratiaa, mikä yhdessä lisäsanktioiden kanssa on omiaan vähentämään työnantajien halukkuutta työllistää oleskeluluvalla oleskelevia.

Työnteko-oikeuden laajentaminen työvoimapula-aloille ja asetuksenantovaltuutus / Extension of the right to work to sectors suffering from labour shortages and the authorisation to issue decrees

Luonnoksessa ehdotetaan työnteko-oikeuden mahdollistaminen työperusteisilla oleskeluluvilla samalla alalla sekä aloilla, jotka voidaan aidosti todentaa työvoimapula-alaksi.

Työnteko-oikeuden laajentaminen on sinänsä perusteltu ja kannatettava muutos. Jotta ehdotuksella tosiasiallisesti edistettäisiin maahanmuuttaneiden, työnantajien ja yhteiskunnan edun mukaisesti tänne jo kotoutuneiden pysymistä Suomessa, työnteo-oikeus tulisi kuitenkin mahdollistaa muilla aloilla ilman rajausta "työvoimapula-aloiksi todennettuilla" aloilla. Luonnoksessa ehdotettu "aidosti todennettu työvoimapula-ala" on myös vaikeaselkoinen paitsi maahanmuuttaneiden niin myös päätöksenteon kannalta.

Muuta lausuttavaa esityksestä / Other comments on the proposal

Ehdotetuille tiukennuksille, lyhyille määräajoille ja lisäsanktioille ei esitetä mitään todellista tarvetta eikä perustetta. Luonnoksessa korostuu, että ne perustuvat yksinomaan hallitusohjelmakirjauksiin.

Esitysluonnos on sisäisesti ristiriitainen siinä esitettyjen tiukennusten ja ns. pitovoimatavoitteiden osalta. Ehdotukset eivät edistä tavoitteeksi esitettyä ulkomaisen työvoiman maassa pysyvyyden lisäämistä.

Ehdotus on jälleen kerran yksi Orpon hallituksen hallitusohjelmaan perustuvista lukuisista ehdotuksista, jotka lisäävät maahanmuuttaneiden oleskelun ja pysyvän elämän rakentamismahdollisuuksien osalta epävarmuutta ja ovat myös omiaan tosiasiallisesti entisestään heikentämään Suomen vähäistä houkuttelevuutta ulkomaalaisille työntekijöille. Ehdotusten perusteettomuutta ja järjettömyyttä korostaa se, että Suomessa kiistatta tarvitaan ja tullaan myös tulevaisuudessa tarvitsemaan myös ulkomaalaista työvoimaa. Ehdotus ei ole näiltä osin sen

enempää maahanmuuttaneiden, työnantajien kuin yhteiskunnankaan edun mukaisia.

Ehdotetut lisävelvollisuudet ja -sanktiot työnantajille ovat omiaan lisäämään myös sitä, että työnantajat eivät halua tai uskalla työllistää oleskeluluvalla Suomessa asuvia tai yleensäkin ulkomaalaistaustaisia ihmisiä. Ehdotus on näin omiaan myös lisäämään syrjintää työelämässä ja rekrytoinneissa.

Jatkovalmistelussa tulee huomattavasti perusteellisemmin arvioida miten tosiasiallisesti edistetään hyväksikäytön tunnistamista ja turvataan, etteivät ehdotukset tavoitteiden vastaisesti lisää hyväksikäytön riskiä sekä esimerkiksi miten turvataan irtisanomisilanteiden laillisuuden arviointi, mukaan lukien työntekijän mahdollisuus riitauttaa mahdolliset laittomat irtisanomiset. Myös luonnoksen mukaan ehdotetut uudistukset saattavat kasvattaa työperäisen hyväksikäytön riskiä sekä huonontaa ulkomaalaisen työntekijän neuvotteluasemaa pakottaessaan heidät hyväksymään heikompia työolosuhteita pysyäkseen maassa.

Pakolaisneuvonnan käytännön työssä on viime vuosina korostunut oleskeluluvalla oleskelevien oikeudellisen neuvonnan tarve myös työperusteisiin oleskelulupiin liittyen. Maksuttoman, yksilöllisen ja asiantuntevan neuvonnan tarve on olennaista maahanmuuttaneiden oikeuksien toteutumiseksi, hyväksikäytön estämiseksi sekä oikeudenmukaisten ja sujuvien lupaprosessien turvaamiseksi.

Ehdotuksen osalta ei ole tehty asianmukaista vaikutusarviointia, sen enempää perus- ja ihmisoikeusvaikutusten, yhdenvertaisuusvaikutusten kuin senkään osalta miten ehdotukset vaikuttavat Maahanmuuttoviraston resursseihin ja toimintaan asettamalla lisävelvollisuuksia, jotka suuntaavat resursseja pois oleskelulupahakemusten käsittelystä. Ehdotuksen jatkovalmistelussa tulee huomioida esimerkiksi lapsiperheiden osalta myös perhe-elämän suoja sekä lapsen oikeudet ja lapsen edun ensisijaisuus. Uusien tiukennusten säätäminen edellyttäisi lukuisien hallitusohjelmaan perustuvien jo toteutettujen lainmuutosten ja valmistelussa olevien ehdotusten maahanmuuttaneisiin kohdistuvien tiukennusten yhteisvaikutusten arviointia.

Marjaana Laine
Johtava juristi
Pakolaisneuvonta ry